

Til Regjeringen v/

Digitalisering- og forvaltningsminister Karianne Oldernes Tung

postmottak@dfd.dep.no

Finansminister Jens Stoltenberg

postmottak@fin.dep.no

Forsknings- og høyere utdanningsminister Sigrun Aasland

postmottak@kd.dep.no

Forsvarsminister Tore O. Sandvik

Postmottak@fd.dep.no

Helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre

postmottak@hod.dep.no

Justis- og beredskapsminister Astri Aas-Hansen

postmottak@jd.dep.no

Klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen

postmottak@kld.dep.no

Kommunal- og distriktsminister Bjørnar Skjæran

postmottak@kdd.dep.no

Hamar, 06.03.2026

Vår ref.: 504.142/TLJ/2026/24

Vannbransjens innspill til statsbudsjettet for 2027

Vann og avløp er kritisk infrastruktur og krever et tverrsektorielt statlig fokus.

Det er kommunenes ansvar å sørge for trygge vann- og avløpstjenester, både i fred, krise og krig. Dette er avgjørende for folkehelse, miljø og beredskap.

Samtidig står vann- og avløpssektoren overfor utfordringer som vanskelig kan håndteres av kommunene alene: Skjerpede rensekraft, mer ekstremvær, og nye sikkerhetspolitiske trusler. Med dagens trusselbilde og for å kunne møte NATOs artikkel 3 med krav til sivil beredskap behøves mer robust infrastruktur. Dette krever store investeringer og stiller nye krav til drift av infrastrukturen både med tanke på fysiske og digitale løsninger.

Til tross for at vann- og avløpstjenestene er et selvkostområde, ser vi viktige investeringer bli utsatt fordi lokale politikere vil unngå å belaste innbyggerne med høyere gebyrer. Mange kommuner har store utfordringer økonomisk, og sliter i tillegg med rekruttering til vitale tjenester.

Norsk Vanns beregninger viser et investeringsbehov på mellom 400 og 500 mrd kr i kommende 20-års periode, hvorav halvparten vil medgå til å oppgradere ledningsnett. Mye ble lagt på 1950 – 70-tallet og vil snart nå sin tekniske levealder. Klimaendringer øker også separeringsbehovet, på grunn av underkapasitet i dagens ledningsnett. I tillegg må en kommunene jobbe strategisk for å sikre robust drikkevannsforsyning med tanke på nye utfordringer, inkludert også gode løsninger for reservevann.

Strengere krav til avløpsrensing vil også medføre store investeringer og kan by på særlige utfordringer i kommuner med lavt befolkningsgrunnlag.

De samlede investeringene som skal gjøres vil bidra til økt markedspress, og virke unødig prisdrivende om man ikke får etablert en samlet prioriteringsmekanisme. Den tverrsektorielle

gjennomføringsplanen i Nasjonale mål for vann og helse, tiltak nr. 1 handler om nettopp dette. Norsk Vann imøtekommer gjennomføring av dette tiltaket.

NATOs Seven Baseline Requirements, krever at samfunnskritisk infrastruktur, som vann og avløp, må fungere også under store kriser, krig eller hybridangrep. Investeringer i infrastrukturen for fredstid må gjøres på en måte som også tåler kriser og krig.

Flere viktige grep ble tatt i forrige stortingsperiode, både endringer i vass- og avløpsanleggslova, i selvkostforskriften og i budsjett- og regnskapsforskriften. Samtidig behøves ytterligere bidrag fra sentrale myndigheter for å sikre robuste, effektive og bærekraftige tjenester i hele landet.

Videreføring av gode satsinger i statsbudsjettet for 2026

Norsk Vann ser positivt på Stortingets vedtak om å videreføre program for teknologiutvikling i vannbransjen, og at det er bevilget midler som muliggjør ny digital innrapporteringsportal for drikkevannsdata. Det er også gledelig at Stortinget vedtok å øke tilskuddet til planlegging av nitrogenfjerning i Oslofjorden, dette er midler som virkelig behøves i den jobben som kommunene nå står i.

Regjeringens forslag om å styrke både statsforvaltnes og Miljødirektoratets oppfølging av Oslofjorden vil også ha betydning for arbeidet på vann- og avløpsområde.

Vi imøteser en videreføring av alle disse tiltakene i statsbudsjettet for 2027, og vil i tillegg spille inn følgende 3 hovedprioriteringer:

1. Satsingsprogram for kunnskapsutvikling, forskning og innovasjon

- For å kunne kraftsamle om håndtering av utfordringene nevnt over, anbefales et større statlig finansiert satsingsprogram som ser de helsemessige, miljømessige og beredskapsmessige sidene ved vann og avløp i sammenheng: **Vannbransjen mot år 2050**. Et slikt program vil kunne favne eksisterende tilskuddsordninger, bidra til ytterligere kunnskapsutvikling i lys av klima- og sikkerhetspolitiske trusler, og sikre en god koordinering av arbeidet.
- Ytterligere om elementer som bør inn i dette:
 - i. Etablere et målrettet forskningsprogram med mål om å fremme kostnadseffektive, robuste og bærekraftige løsninger. I tillegg til etablerte FoU-miljøer kan nevnes det nystartede Senter for framtidens avløpssystemer FREMAS, der aktører fra hele verdikjeden – kommuner, teknologileverandører, rådgivere og forskningsmiljøer sammen utvikler og teste løsninger som er smartere, mer kostnadseffektive og bedre tilpasset norske forhold. Senteret er foreløpig uten noen form for offentlig støtte.
 - ii. Videreføre Program for teknologiutvikling, i tråd med Stortingets budsjettvedtak for 2026. Programmet bør styrkes og videreutvikles for å gi kommunene et lavterskeltilbud til å utvikle, teste og implementere ny teknologi i samarbeid med leverandørindustrien. Bevilgningen bør dobles, og utvides til å gjelde avløp med henblikk på implementeringen av revidert avløpsdirektiv. Dette bør kunne forankres som ledd i oppfølgingen av Nasjonale mål for vann og helse. Folkehelseinstituttet bør fortsatt forvalte ordningen, med faglig støtte hos Miljødirektoratet i vurderingen av avløpssøknadene, og finansieringen kan komme fra både HOD og KLD.
 - iii. Etablere en ny nasjonal tilskuddsordning etter modell av Klimasats (<https://www.miljodirektoratet.no/klimasats/>), for å redusere utslipp fra avløpssystemer og sikre oppfyllelse av kravene i revidert avløpsdirektiv og vanddirektivet. Ordningen bør være søkbar for alle landets kommuner (ved å bl.a. utvide dagens ordning gjeldende for kommuner i Oslofjordens nedbørsfelt), dekke planlegging, prosjektering og gjennomføring av nødvendige tiltak – inkludert rensing av organisk materiale, håndtering av

mikroforurensninger og økte slammengder – og kombineres med tydelig nasjonal koordinering for kostnadseffektiv ressursbruk.

2. Insentiver for økt kommunalt samarbeid

- Den norske vann- og avløpssektoren er preget av mange små enheter, som hver for seg ikke vil kunne håndtere de store utfordringene vi står overfor. Med dagens struktur er økt samarbeid helt avgjørende, både for å sikre rekruttering, innovasjonsevne, og fag- og driftsmiljøer som kan håndtere mer avanserte renseanlegg og -prosesser. Økt samarbeid kan også hjelpe kommunene til å møte nye krav i lover og forskrifter som kommer gjennom implementering av nye direktiver.
- Tross gode eksempler på samarbeid, ser vi at mange kommuner ikke oppnår dette i tilstrekkelig grad. Vår vurdering er at vann- og avløpssektoren behøver statlig «drahjelp», i form av incentiver og ordninger som stimulerer til mer samarbeid mellom kommuner.
- Som grunnlag for å vurdere kvaliteten på tjenestene og utvikling av disse, er det også viktig å få til en nasjonal benchmarking. I henhold til regjeringens gjennomføringsplan i Nasjonale mål for vann og helse, skal regjeringen ha utredet en slik nasjonal ordning ila 2026. Norsk Vann imøteser videre arbeid med dette, og bidrar gjerne med innspill, da vi de siste 25 årene har utviklet og drevet «bedreVANN», en frivillig benchmarking for kommuner og interkommunale selskaper.

3. Vannberedskap med henblikk på kriser og krig

- Norsk Vann erfarer at vannforsyning ofte kommer i bakgrunnen når kritisk infrastruktur er på agendaen nasjonalt. Vann er den ressursen som kanskje gir størst konsekvenser om den ikke er tilgjengelig, for sivilbefolkning, militære styrker og store deler av næringslivet.
- NATOs sju grunnleggende forventninger til medlemslandenes sivile beredskap krever at vannforsyningen må være robust og trygg, samt at avløpssystemene må fungere ved ulike hendelser. Beslutninger om prioritering, ressursallokering og gjenoppbygging må derfor være integrert i nasjonale planer for beredskap og totalforsvar. Dette krever et tverrsektorielt fokus, siden sektoransvar for disse tjenestene er fordelt på flere departementer. I et totalforsvarsperspektiv er det viktig at også Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet ser og tar sin del av ansvaret for dette.
- I tillegg må Helse- og omsorgsdepartementet ta et overordnet ansvar for nasjonal koordinering av nødvann ved større hendelser, inkludert depoter, utstyr og samarbeid med andre regioner og naboland. Nødvann må sikres for langvarige eller omfattende krisesituasjoner, som tørke, sabotasje eller større hendelser.

Avslutning

For å sikre robuste og bærekraftige vann- og avløpstjenester, må regjeringen følge opp nasjonale mål for vann og helse, med konkrete bevilgninger og tiltak. Norsk Vann står til disposisjon for videre dialog og samarbeid.

Vi ønsker regjeringen lykke til i arbeidet med å lage et godt statsbudsjett med en tydelig vannprofil.

Med hilsen
Norsk Vann BA

Ragnhild Aalstad /s/
Direktør

Thomas Langeland Jørgensen /s/
Leder samfunnskontakt

Norsk Vann er den nasjonale interesseorganisasjonen for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til rent vann og en bærekraftig utvikling av bransjen gjennom å sikre gode rammebetingelser, kompetanseutvikling og samhandling. Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide vann- og avløpsselskaper, kommunenes driftsassistanter og noen samvirkevannverk. Norsk Vann representerer 324 kommuner med ca. 99 % av landets innbyggere. En rekke leverandører, rådgivere m.v. er tilknyttede medlemmer. Norsk Vann har en samarbeidsavtale med KS.

Vedlegg 1: Tabell med konkrete forslag til tiltak i statsbudsjettet

Nr	Tiltak	Ansvarlig departement	Forslag til bevilgning (mill. kr)	Formål
1	Vannbransjen mot år 2050. Tilskudd til å møte krav i avløpsdirektivet og vanndirektivet, for hele Norge.	Klima- og miljødepartementet / Helse- og omsorgsdepartementet / Kunnskapsdepartementet	200	Etablere et målrettet forskningsprogram med mål om å fremme kostnadseffektive, robuste og bærekraftige løsninger.
2	Videreføre og utvide Program for teknologiutvikling til vann- og avløpsområdet	Helse- og omsorgsdepartementet / Klima- og miljødepartementet	12	Utvikle/teste ny teknologi, kostnadseffektive og bærekraftige løsninger, styrke kompetanse
3	Oslofjorden – restaurering og nitrogenfjerning	Klima- og miljødepartementet	100	Bedre vannmiljø og redusere nitrogenavrenning, koordinert og målbar innsats
4	Forskning – kartlegging av sårbare vannforekomster	Klima- og miljødepartementet	5	Identifisere områder sårbare for nitrogen og mikroforurensninger
5	Videreføring av økt kapasitet hos Statsforvalterne og Miljødirektoratet	Klima- og miljødepartementet / Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet	17	Styrke saksbehandling, veiledning og tilsyn, effektiv implementering av avløpsdirektivet
6	Insentiver for interkommunalt samarbeid	Kommunal- og distriktsdepartementet	10	Større og robuste fag-/driftsmiljøer, stordriftsfordeler, rekruttering og effektiv tjenesteproduksjon
7	Benchmarking av vann og avløp	Helse- og omsorgsdepartementet	5	Utvikling av eller samarbeid med Norsk Vann om obligatorisk benchmarking for vann og avløp
8	Nasjonal koordinering av nødvann / beredskap	Helse- og omsorgsdepartementet	10	Sikre forsyning av nødvann ved langvarige eller omfattende hendelser, koordinering med regioner og naboland

Totalt foreslått: 359 mill. kr.